

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
za celo leto 3 gid. — kr.
za pol leta 1 „ 60 „
za četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v škofljsk.
poslopju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez pose-
bne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamezne lište
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani lišči se ne spre-
jemajo —

Za tiznanila se pla-
čuje od navadne vrstice,
če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Razsajanje denarja ali kapitala v liberalni dobi.

Največja zapreka rešitvi socialnega prašanja je grdobno razsajanje denarja ali kapitala. Vsled tega postaja razloček med nrogini in bogatimi čedalje večji pa tudi srditniši in nevarniši. Srd in zavid siromakov se pa večjidel kaže nasproti posestnikom nepregibnih reči, orodja in trgovinskega blaga, t. j. nasproti posestnikom zemljišč, proti fabrikantom in trgovcem. Zakaj? No, zato, ker jih ta kapital najbolj v oči boče; ta kapital vidijo pred seboj ter svojo popolno odvisnost od njega spoznavajo. Toda je še drug kapital, kateri ni tako vidljiv, ki se ne da lahko prejeti, ki pa vendar na vse vrste sedanjega prebivalstva strahovito teži in jih kakor najhujša mora tlačiti. Stvar zasluži, da njo premislimo, in v ta namen je potrebno, da nekoliko pogledamo na novošegno denarstveno gospodarstvo. Oj, in ta pogled ni vesel; vsaj se nam že po prvem in površnem pogledu ves svet mora zazdeti, kakor da bi bil podoben velikanskej ječi, natlačenej z samimi dolžniki. Kapital, ki v liberalni dobi brez mere, brez meje in srama razsaja, to je denar tistih ljudi, ki držijo dolžna pisma v svojih rokah in za izposojene penne obresti ali činže pobirajo. Denar je postal blago in neomejeno barantanje ž njim je značivno znamenje liberalne dobe. Kapital na izposojila naložen in z obresti ali činži krmljen, zapoveduje sedaj in njegovo posilstvo je najbolj zakrivilo nevarne razmere siromakov do bogatašev, narodivši nam denarstveno raboto ali tlako. Kajti dolžniki plačujoči obresti morajo za upnike delati in skrbeti pogosto hujše, kakor nekdanj za svoje grajščake. Kapital, ki obresti vleče, je sedaj v Evropi že strahovito narastel in se čedalje bolj kupiči v orijaških razmerah. Ves ta kapital se da razdeliti v 3 skupine.

1. V prvo skupino postavljamo javna posojila: državna, deželna in srenjska. Evropske države so vse zadolžene in jih posnemajo prav marljivo tudi posamezne dežele, okraji, mesta in srenje,

najemajo posojila, delajo dolgove in nalagajo davkoplačilcem vedno več stroškov za javne obresti ali činže. Ova javna posojila imajo namreč to posebnost, da se upnikom, t. j. tistim, kateri imajo dolžna pisma v rokah, obresti izplačujejo iz davkarijskih dohodkov. Evropske države skup imajo takih dolgov: 35.000.000.000 goldinarjev in za činž skrbijo vsako leto davkeplačilci. Strahovito veliko milijonov morajo tako sleherno leto vsipati v vedno večje žepe kapitalistov. Začetnik temu groznemu denarstvenemu razdjanju bil je absolutizem, liberalna doba je prve dolgove podedovala in jih pošteno pomnožuje. Nikder pa si ne prizadevajo resnobno, da bi strahovito butaro javnih dolgov polajšali in jih zmanjšali; niti na Anglaškem, kder je vendar narodno bogastvo neizmerno narastlo, ne mislijo na to. Tudi ni verjetno, da bi se evropski državniki skoro povrnili k bolj pametnemu gospodarjenju. Edino le, če jim ne bo nihče več kaj posoditi hotel, je mogoče, da odložijo svojo trmoglavost, po kateri sedaj za pokritje rednih stroškov nalagajo dače, za izredne pa dolgove delajo. Novošegni državniki tukaj ne mislijo tako, kakor pametni zasebni gospodarji, ki si v boljših letih prizadevajo prihraniti nekoliko denarjev kot reservo, da jo zamorejo v nesreči in sili porabiti. Tako ne mislijo liberalni državniki, marveč veljajo tisti izmed njih za posebno pobrisane, ki dolgove delajo, preden jim je denarjev treba.

Državni dolgovi evropskih držav tedaj nikakor ne pojemajo, marveč naraščajo in napredujejo vsako leto v vedno večjih razmerah: od l. 1848—1854 poprek za 202 milijonov, od l. 1855—1860 za 502 milijona, od l. 1861—1873, t. j. v liberalni dobi pa za 2025 milijonov vsako leto. Iz teh števil pa lahko vsak pametnjak previdi, da voz evropskega državnega gospodarstva naglo hiti nazdol. Prej ali slej mora vsaka država obtičati v krizi ter priti na kant. Nekatero državo bodo krizo napravile po malem, te pa te nekaj; druge bodo ga pa storile temeljito in na enkrat, kakor na primer srčen gospod svojemu psovi garjevi rep odseka z enim mahom. Menje srčni in bolj milost-

ljivi gospodje ga pa psetu rajši po kosih odšči-pavljajo, misleči, da jim tako pes menje bolečin trpi. Sicer je pa naposled vse eno: pes zgubi svoj rep. Da morajo nasledki velikanskih ovih dolgov neizmerno žalostni biti za državine podložnike, to si lahko sedaj vsak sam domisli. Podobni so tistim nasledkom, katere opazujemo pri podjarmljenih narodih, ki morajo svojim premagavcem plačevati silne, tlačilne in pogubne davke. Kajti enako silne, tlačilne in pogubne so tudi obresti, katere je zadolžena država prisiljena redno plačevati kapitalistom, ki so njej vendar le enkrat in primeroma malo kapitala položili na porabo. To je res davek, ki pridelovalno prebivalstvo izsesava, državo od kapitalistov odvisno dela, jo v najvažnejših zadevah vedno moti ter njej izpolnjevanje najsvetejših nalog pači ali ovira.

3. Druge kapitaljske skupini prištevamo denar raznih bank, potem denar privatnih oseb, ki z njim na borzi igrajo, ali z njim mešetarijo in barantajo, in naposled kapital nacionalnih bank, ki smejo bankovce izdajati. Vsi ti denarstveni zavodi imajo ta pglaviti namen, da denarje proti mogoče velikim obrestim izposujejo, ali pa ljudem do posojil pomagajo proti mogoče velikim mesečninam (provizijam) za svoje mešetarstvo.

3. V tretjo kapitalsko skupino postavljamo naposled denar, kateri je pri raznih obrtnijskih, kupčijskih in prometnih zavodih vplačan in vložen na delnice ali akcije. Ti zavodi imajo tiste slabe lastnosti, kakor banke, bankirske hiše, borze, banke za izdavanje bankovcev itd. Skoro vse naše železnice, rudokopstvo, brodarstvo in kupčija, so utemeljene na delnice ali akcije. Druga in tretja kapitalna skupina pobrala je in nakupičila neizmerno veliko denarjev in je torej njuni naraščaj in upljiv, po številkah razjasnjen, jako zanimiv pa tudi podučljiv. (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Nekaj o konjskem kopitu.

M. Če se je konju kopito pokvarilo, je tudi konj pokvarjen. To je očitna, vsakemu jasna resnica. In vendar se s konjskim kopitom z veliko neskrbnostjo in nevednostjo ravna, da se slednjič ni čuditi, ako so konjska kopita čeli šaki boleznim in napakam podvržena. V tem obziru zasluži posebne omembe, kako se konjem kopita po neumnem piliju, režajo, žgejo in s katranovcem in maščobo mažejo. Rogovina je laknata snov, ki ima v svojem naravskem stanju 20% vode v sebi. Ta resnica je, kakor bomo hitro videli, za obdržanje kopita velike važnosti. Ako se rogovini voda odtegne, postane trda in suha in izgubi svojo prožljivost. Podobna je potem suhemu kosu lima, ki je krhek kakor steklo in se tudi ravno tako lahko stere in razpoči. Če se tedaj hoče, da rogovina v dobrem stanju ostane, se mu mora voda,

ki čini naravski del rogovine, vzdržati. Navada tedaj, podplati kopitne žgati, da se podkev prileže, ali pa ob stranskih ploščah piliti, da kopito dobi lepša podoba, mazanje z katranovcem in maščobo, vse to pripomaga, vodo iz rogovine izgnati, da se ne le skrči, ampak tudi trdo in krhko postane. Taka rogovina in tako kopito svojemu namenu nogo varovati, ne more več zadostiti. Ako se podplat v dotiki z žgečim železom podkve vže, se mora voda iz onega dela kopita, ki se osmodi, na vsak način izgnati. Ako se gladka, svitla, trda površina kopita odpili, izpostavi se notranji, mehkejši laknoviti del kopita vsem škodljivim vplivom, in skoz nebrojne luknjice, celice ali špranjice rogovine mora voda, ktera je v nji, izpuhteti. Rogovina se tudi v tem slučaju skrči, postane suha in krhka. Katranovec ima v sebi kislino in begljivo olje, ki se izpuhti in nekako smolovino za seboj pušča. Ako se rogovina s katranovcem maže, deluje kislina na rogovino kemično, jo nareja trdo in pretvarja nje notranjo tvarino. Deluje na ravno isti način, kakor pa, ako se usnje s katranovcem maže. Usnje postane od njega po malih dnevih trdo, suho in krhko. Kakor deluje katranovec, ravno tako deluje pre tudi maščoba. Obe te tvarini izganjate iz kopita vodo, se vsedate na njeno mesto in napravljate kopitino površino trdo in krhko. Tvarina, iz ktere tako imenovana zarezja obstoji, je sicer tudi rogovina, ali bolj mehke in luknjičaste tkanine, kakor pa je podplat in kraji kopita. Zato se pa tudi škodljivim vplivom prej uda in se bolj skrči, če se ji voda, ki jo ima v sebi, odtegne, kakor bolj trdna rogovina. Ako se kopitu podkev primerja, bi se obkrajki morali rajši po prizezovanju in pilenju, kakor pa po žganju za to pripravljati. Vsekako bi se morala bolj podkev po kopitu in ne kopita po podkvi ravnati. Ako se se po krivem ravnanju zarezja in podplati skrčili, bi se ne smeli s katranovcem ali maščobo mazati, ampak z vodo namakati in potem z glicerinom tretji, ki se z vodo meša in je ne izganja. Glicerin nima v sebi kislin ali ostrih tvarin, je bolj krotko, voljno, mehčavno in ne izpuhti. Nareja rogovino mehko in pusti, da se lakno razteguje. S tem se zabrani, da se kopito ne skrči in ako bi se to že bilo zgodilo, s časom zopet raztegne. Tako uči v „Prakt. Landw.“ skušen kmetovavec.

M. Kdaj korenje pipati. Z pipanjem korenja se ne sme prenahtiti, kajti kakor skušnja kaže, korenje še le prav raste, ko noči začnejo daljše prihajati. Lahko se pušča do konca oktobra in v lepi jeseni še dosti dalje na njivi. Čem dalje se more pustiti na njivi, tem večji je dobiček. Seveda, če pozneje vreme neugodno postane, je tudi delo s korenjem težavnejše, vendar pa težkejšo delo poplačuje obilnejši in boljši pridelek v visoki meri. —

M. Da se angleške svinje, naj so že čiste ali pomešane krvi, dostikrat slabo obnesejo, so